

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Anna Janczak

w sprawie **I. A.**

skazanego za czyn z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 28 listopada 2023 r.

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na niekorzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 14 czerwca 2022 r., sygn. akt XVIII K 144/20

uchyla wyrok w zaskarżonej części, tj. rozstrzygnięcia z punktów 6 oraz 33 i w tym zakresie sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

UZASADNIENIE

I. A., który stanął pod zarzutem popełnienia 31 przestępstw, w dniu 18 marca 2022 r. na rozprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie złożył w trybie przewidzianym w art. 387 § 1 k.p.k. wniosek o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Nie sprzeciwił się temu prokurator, który przedstawił uwzględniające przepisy art. 60 § 3 i 4 k.k. propozycje kar i innych rozstrzygnięć, te zaś oskarżony zaakceptował. Na kolejnej rozprawie w dniu 12 kwietnia 2022 r. Sąd uzależnił uwzględnienie wniosku od dokonania w nim określonej zmiany, co spotkało się z aprobatą stron. W konsekwencji Sąd Okręgowy w Warszawie uznając, że spełnione są przesłanki określone w art. 387 § 1 i 2 k.p.k., wspomniany wniosek oskarżonego uwzględnił i wyrokiem z dnia 14 czerwca 2022 r., sygn. akt XVIII K 144/20, skazał I. A. za zarzucane mu przestępstwa, wymierzył mu za nie kary, następnie karę łączną oraz orzekł o innych konsekwencjach skazania, w tym o przepadku, o którym mowa w art. 45 § 1 k.k. oraz obowiązku naprawienia szkody przewidzianym w art. 46 § 1 k.k. Wśród przypisanych oskarżonemu czynów były:

- czyn, którego opis wskazywał, że I. A. w bliżej nieustalonych dniach od około jesieni 2000 r. do lata 2001 r. w M. M., działając w warunkach przestępstwa ciągłego, w krótkich odstępach czasu i ze góry powziętym zamiarem, wspólnie i w porozumieniu z ustalonymi osobami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, groźbą zamachu na życie lub zdrowie doprowadził właściciela warsztatu samochodowego T. S. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w postaci po 100 USD miesięcznie (łącznie 900 USD), przy czym czynu tego dopuścił się działając w zorganizowanej grupie mającej na celu popełnianie przestępstw i z zarzucanego przestępstwa uczynił sobie stałe źródło dochodu. Za ten występki Sąd skazał oskarżonego na podstawie art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (w pierwotnym brzmieniu) w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., a na podstawie art. 60 § 3 i 4 k.k. w zw. z art. 60 § 6 pkt 3 k.k. w zw. z art. 282 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 200 stawek dziennych grzywny, z ustaleniem wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 10 zł (punkt 5 wyroku). Nadto w związku ze skazaniem za ten czyn na podstawie art. 46 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r.) w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody „poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego T. S. kwoty 900,00 (dziewięćset 00/100) USD lub jej

równowartości w złotych polskich według kursu średniego Narodowego Banku Polskiego z dnia zapłaty” (punkt 6 wyroku),

- czyn, którego opis wskazywał, że I. A. w okresie od lipca 2010 r. do października 2010 r., działając wspólnie i w porozumieniu z mężczyzną o pseudonimie S., czerpał korzyści majątkowe z prostytucji uprawianej przez kobiety zatrudnione w tzw. agencji towarzyskiej, znajdującej się przy ul. N. w dzielnicy [...] w W., pobierając z dochodów wskazanej agencji pieniądze w kwocie po 2.500 USD miesięcznie, a następnie uzyskane w ten sposób pieniądze w łącznej kwocie po 1.250 USD przekazywał na rzecz grupy tzw. szkatułowych, a z pozostałych 1.250 USD kwotę 625 USD przekazywał ps. S., resztę pozostawiając sobie, przy czym czynu tego dopuścił się działając w zorganizowanej grupie mającej na celu popełnianie przestępstw i z zarzucanego czynu uczynił sobie stałe źródło dochodu oraz w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności, orzeczonej za umyślne przestępstwo podobne wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie VIII K 353/03. Za ten występki skazał oskarżonego na podstawie art. 204 § 2 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 25 maja 2014 r.) w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., a na podstawie art. 60 § 4 k.k. w zw. z art. 60 § 6 pkt 4 k.k. w zw. z art. 204 § 1 k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 25 maja 2014 r.) w zw. z art. 204 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych z ustaleniem wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 10 zł (punkt 32 wyroku). Nadto w związku ze skazaniem za ten czyn na podstawie art. 45 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego „przepadek równowartości korzyści majątkowej osiągniętej z tego przestępstwa w kwocie 7.500,00 (siedem tysięcy pięćset 00/100) USD” (punkt 33 wyroku).

Wyrok nie został zaskarżony i uprawomocnił się z dniem 21 września 2022 r.

Aktualnie kasację od tego wyroku wniósł, z zachowaniem terminu, o którym mowa w art. 524 § 3 k.p.k., Prokurator Generalny. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył wyrok na niekorzyść oskarżonego I. A. w części dotyczącej orzeczonego na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego T. S. (punkt 6 wyroku) oraz przepadku równowartości korzyści majątkowej, osiągniętej z popełnienia przestępstwa z art. 204

§ 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., przypisanego w punkcie 32 wyroku (punkt 33 wyroku) i zarzucił:

„rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów art. 387 § 1,2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 46 § 1 k.k. i art. 45 § 1 k.k., polegające na niezasadnym uwzględnieniu w całości wniosku oskarżonego I. A. o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, złożonego w trybie przewidzianym w art. 387 § 1 k.p.k., wadliwego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego T. S., orzekanego na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. tytułem środka karnego oraz wadliwego w części dotyczącej przepadku równowartości korzyści majątkowej, osiągniętej przez oskarżonego z popełnienia przestępstwa z art. 204 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., przypisanego mu w punkcie 32 wyroku, mimo iż wniosek ten został złożony:

- z rażącą obrazą art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2007 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k., polegającą na domaganiu się - jako środka karnego - orzeczenia obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę równowartości 900 dolarów amerykańskich (USD), tj. kwoty wyrażonej w walucie obcej, bez jej określenia w złotych według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia popełnienia przestępstwa, którą to wartość należało uznać za szkodę w mieniu wyrządzoną przypisanym oskarżonemu czynem z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (w brzmieniu pierwotnym) w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., co skutkowało nałożeniem na oskarżonego obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego T. S. kwoty 900 dolarów amerykańskich (USD) lub równowartości tej kwoty w złotych polskich według średniego kursu, określonego przez Narodowy Bank Polski z dnia zapłaty, co stanowi o niedopuszczalnym zastosowaniu przez Sąd meriti przy orzekaniu środka karnego przepisów prawa cywilnego (art. 361 § 1 i 2 k.c. – w uzasadnieniu prawidłowo powołano art. 363 § 1 i 2 k.c. – uw. SN) o odpowiedzialności odszkodowawczej, związanej z popełnieniem czynu niedozwolonego;

- z rażącą obrazą art. 45 § 1 k.k., polegającą na propozycji orzeczenia przepadku równowartości korzyści majątkowej w kwocie 7.500 dolarów amerykańskich (USD) w związku z przypisanym oskarżonemu czynem z art. 204 § 2 k.k. (w brzmieniu

obowiązującym do dnia 25 maja 2014 r.) w zw. z art. 65 § 1 k.k., art. 64 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k., co skutkowało wydaniem takiego rozstrzygnięcia w sytuacji, gdy kwota pieniężna stanowiąca równowartość korzyści majątkowej, która podlega obowiązkowemu przepadkowi winna być określona w walucie będącej prawnym środkiem płatniczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tj. w złotych, co umożliwia wykonanie, zgodnie z art. 206 § 3 k.k.w. w zw. z art. 27 k.w., jej przepadku, po uprzednim prawidłowym ujawnieniu tej czynności w księgach rachunkowych Sądu, jak i organu przeprowadzającego egzekucję, prowadzonych zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U.2023.120 t.j.) w języku polskim i w walucie polskiej i prowadzi do niemożności prawidłowego wykonania orzeczenia zapadłego w tym zakresie”.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, wobec czego uwzględniono ją w całości na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.). W toku rozpoznania przedmiotowej sprawy Sąd orzekający miał w polu widzenia konieczność dokonania zmian we wniosku, o którym mowa w art. 387 § 1 k.p.k., m.in. wtedy, kiedy proponowane orzeczenie nie w pełni odpowiada prawu, jednak nie dostrzegł, że wniosek złożony przez oskarżonego I. A. powinien być zmodyfikowany nie tylko w zakresie wskazanym na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2022 r. W konsekwencji z rażącym naruszeniem wskazanych w kasacji przepisów wydał rozstrzygnięcia ujęte w punktach 6 i 33 wyroku, co miało istotny wpływ na treść wyroku.

W zarzucie kasacji prawidłowo wskazano na czym polegała wadliwość wniosku w części dotyczącej obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu czynem opisanym w pkt 5 wyroku oraz przepadku równowartości korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa opisanego w pkt 32 wyroku, przy braku reakcji Sądu skutkująca wydaniem niezgodnych z prawem orzeczeń w punktach 6 i 33 wyroku. Tezę o wadliwości wyroku w tej części rozwinięto w części motywacyjnej kasacji, wskazując, że:

1. Propozycja oskarżonego w zakresie zobowiązania go do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem z art. 282 k.k. i in. poprzez zapłatę na rzecz ustalonego pokrzywdzonego (T. S.) określonej kwoty pieniężnej, z uwagi na datę popełnienia tego występku (w bliżej nieustalonych dniach, od około jesieni 2000 r. do lata 2001 r.) oraz datę orzekania (14 czerwca 2022 r.), zobowiązywała Sąd do rozważenia konieczności zastosowania reguł intertemporalnych określonych w art. 4 § 1 k.k. W związku z tym Sąd powinien uwzględnić treść art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2007 r., a nie do dnia 30 czerwca 2015 r., jak podano w wyroku, bowiem kolejne nowelizacje art. 46 § 1 k.k., obowiązujące w okresie od 1 lipca 2007 r. do 30 czerwca 2015 r., rozszerzały zakres stosowania przewidzianej w tym przepisie reakcji prawnokarnej na skazanie za kolejne określone przestępstwa, aż do skazania za każde przestępstwo oraz na uprawnienie do domagania się przez pokrzywdzonego równocześnie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przepis ten w omawianej wersji stanowił, że w razie skazania za przestępstwo spowodowania śmierci, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, przestępstwo przeciwko środowisku, mieniu lub obrotowi gospodarczemu, Sąd na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej, orzeka obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo części, przy czym przepisów prawa cywilnego przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się. Z uwagi na to, że występek z art. 282 k.k. jest przestępstwem skierowanym przeciwko mieniu, wymienionym w katalogu przestępstw, w odniesieniu do których skazanie skutkuje powstaniem możliwości (względnie obligatoryjności) zobowiązania sprawcy do naprawienia w całości lub części szkody wyrządzonej przypisanym czynem, zasadnym było zastosowanie wobec oskarżonego I. A., co istotne: jako środka karnego, rozwiązania określonego w art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2007 r. Jednocześnie, brak możliwości zastosowania przepisów prawa cywilnego (co cechuje orzeczenie obowiązku naprawienia szkody tytułem środka kompensacyjnego w oparciu o przepis art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r.), nakazuje zwrócenie szczególnej uwagi na prawidłowe ukształtowanie nakładanego na oskarżonego obowiązku.

2. Brzmienie art. 46 § 1 k.k. do dnia 30 czerwca 2007 r. przesądza o tym, że w oparciu o ten przepis nie można zobowiązać oskarżonego do naprawienia szkody w wyższej wysokości niż ta, która wynika bezpośrednio z przestępstwa (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2002 r., II KKN 385/01; z dnia 12 maja 2011 r., WK 2/11). Zatem w zaistniałej zatem sytuacji Sąd meriti powinien ustalić wysokość wyrządzonej pokrzywdzonemu szkody poprzez określenie jej kwotowo w formie pieniężnej, przy czym istotne jest, aby nastąpiło to w jednostce pieniężnej, stanowiącej prawny środek płatniczy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, tj. w złocie, a ustalając kwotę powinien przeliczyć wartość utraconych przez pokrzywdzonego rzeczy ruchomych w postaci 900 dolarów amerykańskich według średniego kursu ustalonego przez Narodowy Bank Polski w dacie popełnienia przypisanego oskarżonemu przestępstwa, mając jednocześnie na uwadze, że oskarżony dopuścił się go działając w warunkach czynu ciągłego. Oznacza to, że wartość wyrządzonej szkody należało wyrazić w złotych, w kwocie stanowiącej równoważność 900 dolarów amerykańskich w przeliczeniu na średni kurs tej waluty na dzień 21 czerwca 2001 r. (początek lata 2001 r.). Zaistniało także dodatkowe uchybienie polegające na tym, że oskarżony wniósł o zobowiązanie go do zapłaty na rzecz pokrzywdzonego równowartości kwoty 900 USD, zaś bez zgody zainteresowanego Sąd doprecyzował wniosek w kierunku dla niego niekorzystnym, bowiem zobowiązał go do zapłaty na rzecz pokrzywdzonego kwoty 900 USD lub jej równowartości w złotych polskich według kursu średniego Narodowego Banku Polskiego z dnia zapłaty.

3. Gdy chodzi o drugi wariant naprawienia szkody, Sąd Okręgowy w Warszawie *de facto* zastosował przepisy prawa cywilnego - art. 363 § 1 i 2 k.c. (drugi z tych przepisów stanowi, że „jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili” – uzup. SN), co powoduje, iż wydane w tym zakresie rozstrzygnięcie rażąco narusza art. 387 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2007 r.

4. Gdy chodzi o rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w Warszawie zawarte w pkt 33 wyroku, to aktualne jest wcześniejsze stwierdzenie, że powinno ono uwzględniać fakt,

iż na terenie Rzeczypospolitej Polskiej prawnym środkiem płatniczym jest złoty. Co prawda można orzec przepadek rzeczy w postaci waluty obcej uzyskanej przez sprawcę jako korzyść majątkową wynikającą bezpośrednio lub pośrednio z popełnienia przypisanego przestępstwa, lecz czym innym jest przepadek korzyści fizycznie istniejącej i zabezpieczonej - stanowiącej *de facto* rzeczy ruchome oznaczone co do tożsamości. a czym innym jest przepadek równowartości takiej korzyści. W fazie egzekucji wyroku możliwe jest wykonanie przepadku korzyści mającej postać fizycznie istniejącej waluty obcej, natomiast nie jest możliwe wykonanie przepadku równowartości korzyści określonej w walucie obcej. Przepadek korzyści wykonuje się w trybie przewidzianym w art. 188 k.k.w., zaś przepadek równowartości korzyści, jeżeli jego przedmiotem jest kwota pieniężna - w sposób określony w art. 206 § 3 pkt 1 k.k.w. i art. 27 k.k.w. Do przepadku równowartości korzyści zastosowanie mają również przepisy o rachunkowości. Przepadek korzyści majątkowej nie podlega wpisowi do ksiąg rachunkowych Sądu, natomiast przepadek równowartości korzyści majątkowej określonej kwotą pieniężną musi być zgodnie z przepisami o rachunkowości zaksięgowany najpierw w programie finansowo-księgowym, po czym, po upływie terminu określonego w art. 206 § 1 k.k.w., egzekucja należności jest przekazywana celem realizacji do właściwego urzędu skarbowego, gdzie również kwota pieniężna będąca przedmiotem przepadku musi zostać zaksięgowana w odpowiednim programie finansowo-księgowym. Jednocześnie, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U.2023.120) księgi rachunkowe prowadzi się w języku polskim i w walucie polskiej, czego konsekwencją jest konieczność przeliczania na złotówki operacji dokonanych w innych walutach przed wprowadzeniem do ksiąg rachunkowych. Powyższe okoliczności potwierdzają tezę, że przepadek równowartości powinien być wyrażony w polskiej walucie, gdyż w przypadku określenia go w walucie obcej nie jest możliwe zarejestrowanie tej równowartości w programie finansowo-księgowym, ani tym bardziej nie jest możliwe wykonanie przepadku równowartości określonego w walucie obcej. Rzutuje to na wskazany w kasacji kierunek zaskarżenia wyroku.

Ta argumentacja oraz w konsekwencji wniosek kasacji zasługiwały na aprobatę, wobec czego Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie w zaskarżonej części i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania

temu Sądowi, który wyda orzeczenie niezawierające wskazanych wyżej nieprawidłowości.

[K.K.]

[ms]